

VLTAVA A JEJÍ PROGRAM

Vstupní dvě části cyklu Má vlast tvoří symfonické básně s názvy Vyšehrad a Vltava. Na jedné straně dávnověký hrad, spojený se slávou minulých pokolení, na druhé straně mohutná řeka, tepna Čech, symbolický obraz naší domoviny.

Sotva se začne odvíjet pohyblivý motiv vltavského pramene, rozehrává se fantazie skladatele i posluchače; přechází od přírodních krás k životu lidu. V této souhře představ národa a přírody se rozvíjí Smetanovo pojetí díla.

V partitūře Vltavy jsou Smetanovou rukou vepsány některé *programní* poznámky, jež se váží k příslušným úsekům symfonické básně.

K tomuto motivu připsuje skladatel slova „*První pramen Vltavy*“:

Allegro comodo, non agitato (rychle, ne příliš vzrušeně, nespěchat)

Jemný pohyb létén, provázený pouze pizzicatem (drnkáním) houslí, vyvolá představu zurčícího praménku, který se na své pouti rozšiřuje a mohutní, až z něho vyroste krásná řeka. Její píseň prolíná celou skladbou:

Základní tóninou je e-moll; v průběhu skladby se často využívá i paralelní durové tóniny (G-dur), závěr působivě vyúsťí do stejnojmenné tóniny E-dur.

Řeka roste — a do jejího sousedství vstupuje člověk. „*Lesy — honba*“ poznamenává Smetana k další epizodě, v níž vyniká fanfára lesních rohů.

Objeví-li se u Smetany představa života rodné země, většinou volá v jeho myslí polkovou melodii. Řeka na své pouti zaslouchne z dáli ohlas svatebního veselí, přiblíží se mu na dosah a opět se zvolna vzdaluje, až z vesnické polky zbudou jen hluboké basové tóny, nad nimiž se rozloží tichý akord lagotu, hoboju a klarinetu.

Nastal večer, snad i měsíc svítí, a Vltava dostává pohádkové křehkou stříbřitou podobu; ožívají i rusalky, strážkyně vodních tůní... Jemně průsvitná hudba nabývá zvláštní barvy — smyčcové nástroje hrají nyní opatřený dusítky (con sordino). „*Luna — téj rusálek*“ poznamenal Smetana na tomto místě do partitury.